

2000 ел

ТЫЛСЫМ ИЯСЕ

Иллегә житең тә һаман балаларча самими күнелле, юктан да қызық та-бып елмаеп, көлөп йөрүдән туймаган, сәйләшкәндә үткен телле, туры сүзле, бу дөньяның бер нәрсәсенә дә исе китмәгән кыяфәттә гомер кичерүче шагыйрьгә тагын ни дисен инде?! Әгәр Рәшиит Бәшәр дигән тылсым иясе без-нен чорда түтел, борын-борын заманда туган булса, ул һичшикsez илләр гизү-дән туймаган бер дәрвиш булыр иде. Кызыксынучан, искиткеч күзәтүчән ли-рик шагыйрь булғаны өчен генә түтел, жаңы-тәне белән һәртөрле тарлыкны сеймәгәнен белгәнгә әйтәм мин моны. Аның шигырьләрендә малайлар шук, чая, күп беләләр, шуның аркасында күп кичерәләр дә. Андый малайларны ниндидер қысаларга бикләп куес қына булмый инде... Рәшиит Бәшәрнен тач үзенә охшаганнар. Шигырьләрнән һәрчак жылылык бәркелеп тора. Ул һәр-кемгә кояшлы көннәр тели, тұктаусыз ззләнергә чакыра, барыбызын да тыныч-лык поездына утыртып әллә кайларга, шагыйрь күнеле генә тудыра алырлык матурлык Иленә алып китәсе килә. Их, әнә шул шигырьдән безгә карап торучы алғысынучан жаңлы малайның хыялла-ры тормышка ашса! Каф тауларына да барып чыгар иде, Ак корабка күчеп утырып, океаннарга китеп, кит дигән га-ләмәт зур балыкка атланып йөрер иде, кармакка эләккән акуланың мангаена чиртә-чиртә кешеләргә беркайчан да язылышык эшләмәскә ант иттерер иде. Акула-бичараның күзләрнән яшьләр атылып чыгар иде, башын кораб тектасы-на бәрә-бәрә, адәми затларга бүтән яман-лык кылмаска тәүбә итәр иде. Аннан,

аның белән нишлисен инде, безне сандугачлы ак инешнең чылтыр жыры үзенә чакырып тора, мескенгә әйләнеп, тәмам юашланып калган акуланы кире океанына жибәрер иде, йөзсен шунда, үз көнә. Әйеме? Мин арттыра да башла-дым бугай, Бәшәрнен мондый шигырь юллары юк югин да, тик аның шигырь-ләрен укый башлагач, жилдереп кенә балачак иленә кайтып, хыял дөньясына чуммый мәмкин түтел шул. Кулга эләк-кән китапны шагыйрь дигән, төрле хикмәтләр китереп чыгарырга һәвәс тылсым иясе, талантлы әдип язган икән, Бәшәр үзе әйтергә яраткан сүзләрне генә кабатларга туры килә: «Берни эшләр хәл юк...» Шагыйрьнен һәр шигыре можжи-залы бер дөнья икән, аның үзенән жаңы тинсез галәм инде ул. Ул галәмдә ни генә юк – гап-гади камыш бишекнән сандугачлы бишеккә әверелгәнен күр-гәнегез бармы? Шагыйрь Рәшиит Бәшәр тудырган галәмдә мәмкин бу эш. Яшә-ешнең һәр мизгеленә исе китеп карап торучы, нәп-нәни үләнгә, нарасый қыр-мыскага, серле йолдызлар сырып алган иксез-чиксез күк йөзенә карап соклана белгән малайдан беркайчан да начар гамәл қылышка сәләтле юньсез кеше чыкмаячак. Мона шагыйрьнен иманы камил.

Бакча дәшә үзенә,
Шомырт сыйый битемне.
Тәрәзәдән кош булып
Очып чыгам бит инде.

Йә инде, бу хисләр балачакта кайсы-бызының гына күнелен кыздырып, өтеп алмагандыр?! Бәшәр шигырьләрен укыйсын да, күнелне сагыш баса. Әй, тиз дә үтеп китте инде бу балачак ди-

гәннәрең! Югыйсө, әле бит... әле бит... жил генә тәгәрәтеп алып киткән тупта «Мин яраткан бер кызының Кул жылысы бар иде»... Бар иде... Баксаң, бу түпны то-тып алырлық кына түгел шул, ераккарап алып киткән вакыт жилем, «ул бүтән бала-чакта сикергәли шул инде». Бүген бала-чакның кадерен белмичә, әлкен-сәлкен йөргөн малай-шалайга кычкырасы килә: «Бу гүзәл мәлләрнең кадерен белегез, бер генә минутын да мәгънәсезгә сарыф итмәгез!» Кычкыруын кычкырысың анысы, тик ни эш кырырысың – ишетсөләр ярый да...

Безгә инде шул балачак иленнән килгән татлы кайтаваз – якты монсулыкка төрөнгөн шигырыләр укып кына юанырга кала. Ат саклап болында кунулар иске төшө менә. Эрәмәдән жылеп алып килгән утыннан дәрләтеп жибәргөн учак чырт-чырт килеп яна... Нидер сөйли, нәрсәгәдер ышандырмакчы буламы безне? Безнең ут теле белән анлашып торырга вакыт юк, корымга батып, бәрәңге ашап утырабыз. Шул чакта колын кешнәп жибәрә, күктән көмеш йолдыз коела башлый... Уч төпләрен кайнар бәрәңге өтеп ала... Янәшәдә генә абзар иясе йөри. Нишләп йөргәнен Шани исемле малай гына белә. Жирдә яшәүче һәр Әхмәтнең айда үзенең Зөһрәсе бар. Бар ул, бар, сине хыяллар гына ташлап китмәсен. Көннәрдән бер көнне (әллә төннәрдән бер төннәмә?) кавышачак Әхмәт үзенең Зөһрәсе белән, әнә, кабат очрашу билгесе итеп, зәңгәр чиләген дә калдырып киткән бит сылукай. Жир кызлары, бәгырь кисәүләре, безнең кадерләрне белеп житкермәделәр, ай кызлары андый түгелдер, җанда тулышкан изге хисләргә тутрылыктырып, дип ышанасты килә.

Яшел аланны читләп кенә үтеп китү-

че мәрхәмәтле Ак бүре, яшел үләнне тешләп-тешләп кенә кабып, оялчан йомшак иренинәре артына яшерә баручы нәзберек Ак байтал, дингездә тирбәлгән Ак жилкән, кояшка сөенеп туймаган Ак шәһәр... Бәшәрнең иң яраткан төсләре инде алар ак төс белән яшел төс. Без боларның барысын да китаптан укып беләбез, ә Бәшәр аларны күрә. Күңел күзе белән. Моның өчен арба-арба китап укып жыйган ақыл гына житми шул, жиргә шагыйрь булып туу да кирәк.

Кукмарा районы Яңил авылында туган малайга якыннары ниләр юрагандыр, үзе үсә төшкәч, укытучыларын нинди рәк сораулар биреп аптырата торған булгандыр, авылдашларын нинди шуклыклары белән хәйранга калдыргандыр, анысын белгән юк, әмма шушы бик гүзәл авылда туып-үскән шагыйрь инде ничә еллар дәвамында татар әдәбиятына, бигрәк тә балалар шигъриятенә һәм прозасына берсеннән-берсе матуррак әсәрләр бүләк итүе белән барыбызын да сөндереп килә, монысы бәхәссез, шатлыклы күренеш. Ул милли иманга хезмәт итүче, балаларның милли үзаңын үстерү максатында армый-талмый ижат итүче фидакаръ шагыйрьләрнең берсе. Быел шагыйрьгә Абдулла Алиш исемендәге бүләк бирелүе аның шушы игелекле хезмәтен тану, үзен шагыйрь буларак зурлау булды.

Рәшиит Бәшәрнең бер шигырендә: «Бик оза-ак яшисе килә!» – дигән юллар хәтергә уелып калган. Ап-ак намазлыкта дога укып утырган ак сакаллы бабасына сырпаланучы сабыйны күз алдыма ките-рәм дә, яшәрбез, Алла боерса; мондый шагыйрьләре, Ак бабайлары, иманлы өйдә үскән сабыйлары булган Татар иленең киләгә бар, дим. Димәк, Бәшәрле балачак иле дә мәңгө яшәр!